

FOSKA SALMAZO
MOJA SESTRA

NASLOV ORIGINALA

Mia sorella

Fosca Salmaso

COPYRIGHT © FOSCA SALMASO

PUBLISHED BY IL SAGGIATORE, 2022

BY ARRANGEMENT WITH WALKABOUT LITERARY AGENCY

© ZA SRPSKO IZDANJE IMPRIMATUR, 2024.

IZDAVAČ:

Imprimatur d.o.o.

Miše Stupara 4

Banja Luka

info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović

UREDNIK: Boris Maksimović

LEKTURA: Sonja Lero Maksimović, Marija Pejić

DIZAJN KORICA: Dragana Vasić

GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović

ŠTAMPA: Skandi s.p.

ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević

TIRAŽ: 500

GODINA: 2024.

ISBN: 978-99976-53-50-5

DISTRIBUTER ZA SRBIJU:

BIBLIONER d.o.o.

Dunavski kej 12, 11000 Beograd

office@biblioner.rs

011/3284-094, 066/802-13-32

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Foska
Salmazo

MOJA
SESTRA

Prevod:
Amila Omanović

mojim sestrama, Matildi i Orsoli

Mora da je moja majka počela vjerovati da voda sve uništava onda kada je spustila pogled i ispod svog stomaka vidjela lokvu kako se širi po mramornom podu.

Moj otac nije odmah shvatio šta se dešava. Žvakao je hljeb kada je vidio moju majku kako ustaje te, nepomična i raskolačenih očiju, posmatra pod restorana. „Jesi li vidjela duha?“, upitao je, a ona, u nedostatku hrabrosti da mu odgovori, znajući da će je se stidjeti, odmahnu glavom i poče plakati.

To je bilo prvo na šta je pomislila čim joj je pukao vodenjak: da će je se moj otac stidjeti.

Njemu je trebalo još nekoliko sekundi da shvati. Zatim je odjurio prema kasi, platio račun, uključujući i jela koja je tek trebalo da stignu, i ostavio veliku napojnicu. Majka nije čula šta je govorio konobarima, ali je vidjela kako palcem i srednjim prstom trlja sljepoočnice i stišće usne.

Ubrzo nakon toga, vratio se za sto, stavio joj jednu ruku na leđa i izveo je iz restorana. Tek kada su izašli, pitao je kako se osjeća. Ona mu je odgovorila: „Izvini.“ On je rekao: „Ništa ne brini.“

Čekali su trajekt deset minuta. U međuvremenu, majka je povratila ribu, od koje joj i dan-danas dođe muka, a on je to pokrio pijeskom. Te večeri, more pred njima bilo je uzburkano. Dok im se trajekt približavao, valovi su snažno udarali o trup njišući ga

lijevo-desno. Na trajektu se osjećao miris soli i pod je bio vlažan. Majka je nastavila povraćati, otac joj je pomogao da se nagne kroz prozor, a kapetan je skrenuo s uobičajenog puta kako bismo se iskricali tik ispred bolnice, koja je na našem ostrvu bila odmah do mora. „Vraćam se nakon osam sati posla!”, „Zar se to baš danas moralo dogoditi?“, žalili su se putnici.

Najzad se ispružila na bolničkom krevetu. Babica je počela da viče jer je majka bila prekrivena povraćkom i insistirala je da je prvo očiste. Kada su joj dali epiduralnu, majka je već vrištala od bolova.

Moja sestra je rođena četiri sata kasnije. Majka se opustila. Zaboravila je da sam nedostajala još ja. Babica je bila ta koja ju je podsjetila: „Hajde, koncentriši se”, promrmljala je, „nismo još završile.”

Trebalo je da prođe još sedam sati pa da rodi i mene. Majka je svima govorila, dok je još uvijek prepričavala noć kad se porađala, da sam bila najveći bol koji je ikada osjetila. Pričala je kako je izgrebala zid toliko jako da joj je pukao jedan nokat, a ona to nije ni primijetila, bila je unutar nekog balončića koji je pukao tek kada sam izašla i počela da vrištim, ljigava i crvena od plodove vode, dok se moja sestra već bila smirila i ležala pored, očišćena i obučena u zeleno.

Sada to prepričava samo meni. Ne želi da zaboravim.

Nije htjela da joj doktori otkriju naš pol prije nego što se rodimo. Bila je ubijedena da to već zna: dječak i djevojčica, Đakomo i Matilde. Matilde je bila rođena već nekoliko sati, ali ja nisam bila Đakomo. Majka je stajala i gledala u mene ne

znajući kako da me nazove sve dok otac nije predložio ime. „Aliče”, rekao je, „jer je njeno rođenje počelo na moru.” „Aliče kao riba koju sam upravo povratila”, mora da je pomislila moja majka, koja je baš tog dana počela da mrzi more.

Godinama sam se pitala šta bi se desilo da sam ja bila ta koja je prva stigla, a da je moja sestra bila pogrešna kćerka.

Još uvijek ne znam šta je istina.

Možda je zaista problem u meni.

Ili je problem samo to što ja nisam bila Matilde.

1

Prvi znak novembarske oluje te godine bila je magla.

Niko je na ostrvu nije predvidio. Oblak hladnoće natopljen vlagom kovrdžao je kose ispeglane tog jutra i bockao obraze prolaznika kao sićušnim vrhovima igle.

Da bi se ugrijali, stanovnici ostrva nagurali su se poslije podne u poslastičarnicu prekoputa kuće u kojoj je živjela Aliče. Kroz staklo prozora u dnevnoj sobi uspijevala je da vidi njihove siluete usredsređene na grickanje peciva i kriški kolača dok je vani magla obavijala zidove zgrada sa kojih se ljuštio malter.

Međutim, u kući je bilo nepodnošljivo toplo. Aliče je prislonila čelo na svježe i zamagljeno staklo prozora.

U poslastičarnici, neka porodica je sjedila pored peći: majka, otac i dvoje djece. Nosili su četiri identične kabanice.

Zaškiljila je pokušavajući da vidi dalje od prozora po kome je vlaga ocrtavala nepravilne tragove, dalje od maglenog prekrivača, dalje od izloga lokala, ali baš kada je uspjela da ih jasno razazna – majka je prekorijevala jedno od djece, dok im je otac, iza njenih leđa, namigivao – čula je kako se staklo slomilo negdje iza.

„Duh”, pomislila je. Ali kada se okrenula, vidjela je samo plave krhotine na stolu pored zapaljenih svijeća i shvatila da se ljepilo koje je držalo vazuu sastavljenom ponovo rastopilo od vrućine. Prije samo sat vremena bila je čitava, njena majka je u nju stavila bijele ljiljane, a sada se raspala, cvijeće je ležalo uvelo na mramornoj ploči, voda je kapala po tepihu.

„Šta si slomila?”

Čula je majčine korake kako se približavaju.

„Ponovo?”

Još su bliži.

„Moju vazuu?”

Aliče je pustila zavjesu koja se uz šuštanje vratila svom uobičajenom talasanju.

Majka je sjedila za stolom u dnevnom boravku, kose pokupljene na potiljku. Nosila je naočare – nije ih stavljala mjesecima – i pod težinom velikog čeličnog okvira digla je nos.

Na drvenoj polici stajao je raširen list novina gdje su bili rasuti komadići plavog stakla koji su postepeno ponovo poprimali oblik vaze. Iz posude za ljepilo virila je crna drška kista. Žena je bila oprezna s krhotinama kako se ne bi posjekla.

Aliče je stajala pored i posmatrala.

„Jesi li sigurna da ti ne mogu pomoći?“

„Zar nemaš ništa da učiš?“

„Ne, završila sam.“

Majka je zalijepila na vazu još jedan komadić stakla. Sada je nedostajalo još samo nekoliko, oštarih i nepravilnih.

„Mama, jesi li vidjela da se magla već spustila? Izgleda da će uskoro početi oluja.“

„Zar već?“

„Primijetila sam je još dok sam se vraćala iz škole.“

„Ove godine je stigla ranije.“ Žena je uzela posljednja dva komadića u ruku. Okretala ih je između prstiju tražeći odgovarajuću stranu.

Aliče je odvojila majicu od oznojenih leđa. „Uz malo sreće, proći će do kraja vikenda.“

Majka se nasmijala. Zatim se namrštila i ponovo se fokusirala na komadiće stakla. Aliče je vidjela kako škilji iza izgrebanih stakala naočara.

„Tako neću propustiti školu. Osim za Festival sunca, naravno“, reče Aliče. Gimnazija je uvijek bila zatvorena na dan kada se slavio kraj oluje.

Majka se ugrizla za unutrašnju stranu obraza. „Ne uklapaju se. Mora da se izgubila jedna krhotina.“ Pokazala je ćerki papučice pored ulaznih vrata. „Budi oprezna, porezaćeš se ako staneš na nju.“

Majka je mrzila kada bi Aliče hodala bosa po kući. „Sva se naježim“, govorila bi, posmatrajući njena bijela i bosa stopala na parketu. „Hladno mi je od samog pogleda na tebe.“

Neprestano je pokušavala da je pokrije. Kada bi je ujutro pozdravljala na vratima prije odlaska u

školu, nije propuštala priliku da joj stavi šal, kapu i vunene rukavice, koje bi ona skidala čim bi zamakla iza ćoška.

„Kažu da će tokom proslave biti i vatromet. Biće im to prvi put.” Aliče je obula papuče. Topla vuna joj je pecnula članke. „Ispaliće ih sa trga. Možda se neće vidjeti s našeg prozora.”

Sjela je pored majke. Primakla je sebi jednu od svijeća koje su gorjele na stolu. Bila je plava. Prešla je brzo prstima preko plamena da se ne opeče.

„Mislila sam da bih ove godine mogla otići.”

Majka nije odgovorila. Gledala je dva komadića stakla i nastavila da grize obraz. Onda je pustila da dvije krhotine padnu na list novina pa je lupila rukom o sto. Nedovršena vaza se zatresla.

„Protraćila sam cijelo poslijepodne pokušavajući da je popravim, a sad mi nedostaje jedan dio.”

„Sigurno će se pojaviti.” Aliče je nastavila da prelazi preko plamička vrhovima već pocrnjelih prstiju. „Što se tiče proslave, da li bi se složila da ja...”

„Zar ne vidiš da radim nešto drugo?” Sad je mamin glas bio grub. „Umjesto što misliš na proslave, potraži ovaj komadić kad već besposličariš tu.”

Aliče je ustala i okrenula joj leđa.

Krenula je od police, tražeći između svijeća i cvijeća. Pažljivo je prstima prošla kroz rese tepiha, da bi ga potom podigla. Nagnula se da pogleda iza saksije fikusa, ispod stola, ispod kauča, ispod četiri fotelje, ispod drvene komode, ali ništa.

Ustala je i suočila se s njenim strogim pogledom. „Ne mogu da ga pronađem.”

„Pa, izvuci ga odnekud. Ipak si ti kriva.” Majka je skinula naočare i bacila ih na sto tako jako da su stakla zagrebala o drvene čvorove.

„Pa stvarno, mama. Odlijepila se sama kao i ranije.” Vaza je pripadala prošlim vremenima dok je ljepilo bilo jedna od stvari koje su došle kasnije i baš kao sve što je došlo kasnije – bilo je loše. Ali Aliče to nije rekla.

„Ti si je slomila prvi put, a ljepilo se rastopi svaka tri mjeseca.”

„Možda bismo mogle ugасiti svijeće. A ponekad i kamin. Možda je pretoplo.”

„Ili je možda trebalo da budeš opreznija. Kako misliš da te pustim da ideš sama na neku proslavu nasred mora kad nisi u stanju da paziš na...”

„Nisam to uradila namjerno.”

„Stalno je moram popravljati.”

„Ali kupila sam novu.”

„Meni se sviđa ova.”

Plava vaza je stajala iskošena na novinama. I dalje oštećena. Između pukotina na staklu, vidjele su se mrlje od svježeg ljepila.

2

U toku večere, činilo se da se majka smirila. Aliče je povremeno dizala pogled s tanjira tjestenine i gledala je, misleći o tome kako je bilo glupo pitati je za proslavu dok je bila tako nervozna zbog vaze. Majka je bila popustljivija kad je sve bilo u redu, kada je sve bilo kao i uvijek. Aliče je obećala sama sebi da će ponovo potražiti parče.

Majka je uzela iz frižidera dvije porcije pudinga i jednu je dala kćeri.

„Čim počne oluja, napravićemo tvoj omiljeni kolač. Ovdje ćemo ga pojesti, na toplom. Šta kažeš na to?”

Čim je pomislila na kolač, Aliče je osjetila kako su joj se leđa ukočila. Netremice je zurila u površinu pudinga koja se presijavala.

Majka joj nije spremala kolač od jabuka i cimeta još od njenog dvanaestog rođendana – njenog i Matildinog. Na njihovoj proslavi gosti su odmah pojeli čokoladni kolač njene sestre, dok su njen jedva i dotakli. Bila je sretna što ga je ostalo toliko, jer je mogla sve sama da pojede sutradan za doručak.

Pred kraj proslave dvije djevojčice su ponovo ogladnjele. Prišle su stolu i gledale ostatke kolača okruženog praznim tanjirima. „Ostao je samo onaj odvratni”, očajnički je prošaptala jedna od njih podigavši obrvu i ubrzo se vrativši igri s ostalima. Aliče je sačekala trenutak kada je niko nije gledao pa istresla kolač u kantu za smeće, sakrivši ostatke u crvene papirne maramice.

Te večeri majka ih je pronašla. „Zločesta si”, rekla je i zaplakala. Aliče se zatvorila u sobu. Uskoro je Matilde došla do nje i, zagrlivši je, pružila joj ogrlicu s plavim privjeskom koju joj je neko poklonio. „Tebi bolje stoji”, rekla je.

Aliče je odagnala uspomenu prije nego što je potpuno oživjela.

„Hvala, mama. To bi bilo lijepo.”

„Trebalo bi da imam sve sastojke. Srećom, jutros je svratio tip s Crvenog ostrva.

Crveno ostrvo se tako zvalo zato što je bilo okruženo visokim zidom od cigle. U prošlosti je tu bio manastir, ali sada je to bilo samo još jedno ostrvo malog arhipelaga na kojem se nalazila majčina omiljena pijaca.

Prošli juli bio je jako sparan, pa je na Crvenom ostrvu izbio veliki požar. Aliče, koja se tad vraćala kući iz škole, posmatrala ga je sa suprotne obale. Činilo se kao da se ostrvo pretvorilo u ogromnu pogrebnu lomaču od cigle. Ona je stala nepomično da posmatra crni plašt koji se širio ka nebu, a onda rasplinuo.

Majka, zatvorena u kući kao i uvijek, nije ništa primijetila. Aliče joj je to ispričala kada se vratila.

Nije bilo puno žrtava i za nekoliko dana pijaca je radila kao i obično.

Crveno ostrvo bilo je udaljeno nekoliko minuta vožnje trajektom od velikog ostrva na kojem je živjela Aliče. Nekada je majka išla na pijacu svake sedmice, ali sada je mrzila da se penje na bilo koju vrstu plovila, pa je tako plaćala jednom preplanulom čovjeku koji vozi čamac izgrebane boje da joj dostavlja namirnice na kućnu adresu.

Međutim, tokom oluje, međuostrvske veze bivale su prekinute. Niko, pa ni čovjek sa Crvenog ostrva, nije mogao putovati sve dok se vjetar ne bi smirio, obično nakon četiri-pet dana.

Aliče se uhvatila kako misli na novu drugaricu iz razreda. Pitala se da li ju je neko upozorio na oluju, da li je spremila sve što joj je potrebno prije nego što počne.

Tog jutra je najprije od nove djevojke pomislila da je neka djevojčica. Imala je dugu kestenjastu

kosu, izgrizene nokte nalakirane u crveno, a oko vrata je nosila nisku od sićušnih kamenčića grana-
ta. Ali nije samo zbog ovih detalja, dok ju je gledala, instinktivno pomislila na crvenu boju.

Arhipelag je brojao nešto više od pet hiljada stanovnika; svi učenici su se poznavali, ali tu djevojku Aliče nije nikada vidjela. Mora da se tek doselila.

Nije mogla prestati da zuri u nju.

„Odakle dolaziš?“, pitala ju je na odmoru.

„Iz jednog groznog mjesta.“

„Ovdje blizu?“

Umjesto odgovora, Egle je pokazala kroz prozor. Ali kroz prozor se vidjelo samo more, pa je Aliče prestala da postavlja pitanja naglas.

Stavila je kašiku u puding. „Danas je došla jedna nova djevojka.“

„Aha. Kakva je?“

„Ne priča puno. Sjela je pored mene.“

Majka se okrenula prema balkonskim vratima. „Ako oluja počne sutra, potopiće nezaboravke.“

„Zove se Egle“, reče Aliče.

„Kako čudno ime.“

„I ona je čudna. Mislim da bi ti se svidjela.“

„Zašto?“

„Ne znam.“

Između majčinih obrva pojavila se okomita bora, koja se na jednom kraju račvala poput jedne od linija na dlanu njene ćerke. „Znaš da ne volim da se družiš s čudnim djevojkama.“

„Da, mama.“

„Želim da promijeniš mjesto ako ti ona počne odvrćati pažnju.“

„Da.”

Neko su vrijeme šutjele, dok je majka zveckala noktima o kašiku za desert. „Podsjeti me na biljku kasnije.”

„Na koju biljku?”

„Na nezaboravke sa terase. Moraću ih uni-
jeti u kuću prije nego što počne oluja.” Majka je
skunila gumicu i pustila kosu. Prošla je prstima
kroz nju pa je ponovo pokupila. „Matilde je mrzila
vodu. Sjećaš li se? To nam je i rekla. Trebalo je da
je poslušam i odvedem vas u park tog dana. Tvoj
otac je bio taj koji je insistirao.”

Aliče se digla na noge i rekla da ide potražiti
krhotinu. Ostavila je puding da se rastopi na stolu.

3

U dnevnom boravku, Aliče je osjetila ponovo
nalet sparine na koži. Osjetila je kako joj ulazi kroz
kragnu majice i kako, ljigava kao bjelance, klizi niz
ruke, prsa, stomak.

Napolju, na prozorskim staklima, zgusnuo se
sloj mraza.

Pored police na kojoj su čamili ljiljani bez
vaze, bijela vrata Matildine sobe bila su odškrinu-
ta. Aliče je prišla i ugledala plamen u kaminu.

Ako komadić nije bio u dnevnom boravku,
mogao je završiti samo u toj sobi. Skinula je teški
ogrtač i papuče, odgurnula ih u jedan ćošak i ušla.
Zrak je unutra bio toliko topao da je Aliče jedva
disala. Samo će brzinski pogledati, neće ništa
dirati.

Iznad kamina, pored vrata, stajala su dva drvena rama za slike. Pogled na njih izmamio joj je osmijeh. Matilde je otkrila da se ispod podnožja velikih postolja mogu otvoriti dva tajna pretinca; to je bilo jedino mjesto gdje njihova majka nikad ne bi pogledala, pa su obje tu sklanjale male stvari koje su željele sakriti.

U ramovima su se nalazile dvije polaroidom uhvaćene fotografije. Na jednoj je bila ona, a na drugoj Matilde. Napravljene su istog dana prilikom posljednjeg izleta na more. Aliče je netremice gledala u oči sestru, koja joj se s druge strane stakla smješkala sa šnalom u obliku trešnje umetnutom u njenu kratku kosu, dok je jednom rukom zaklanjala lice od sunca. Na fotografiji pored nje, nalazila se Aliče od prije pet godina – sem kose, koju je sestra htjela da skrati, bile su zaista identične – gledala je u aparat ozbiljno i s nelagodom, sjedeći na obali mora.

Ogledala se u staklu. Sada kada je imala sedamnaest godina, njeno lice je i dalje ličilo na ono sa fotografija, ali ipak zrelije, oštrih crta, a i kosa joj je ravnija. Aliče će odrasti i ostariti, a Matilde će uvijek ostati tu, u svojoj nepromjenljivoj čahuri.

Prošlo je pet godina, a majka još uvijek nije ništa bacila. Ko god bi ušao u kuću, pomislio bi da i dalje ima dvije kćerke – dvije žive kćerke. Na kaminu su bile dvije uramljene fotografije, na zidu u hodniku grafitnom olovkom bila su napisana dva imena, pored datuma i centimetara kojima se označavalo koliko su porasle – oba mjerenja su prekinuta na otprilike metar i četrdeset, a kada bi Aliče vidjela

da je njeno ime označeno tako nisko, osjetila bi se kao da je pritisnuta na zemlju, kao da se mora pogrbiti. U toj prostoriji ništa se nije diralo – nepotpuni crteži na noćnom ormariću, tupe olovke nasumično bačene u ladice – osim zbog čišćenja. Stalnog i dubinskog čišćenja. Aliče bi često po povratku kući zatekla svoju majku u Matildinoj sobi. Brisala bi prašinu sa polica i istresala tepih. Čak je i posteljinu mijenjala. „Treba to uraditi s vremena na vrijeme”, odgovorila bi na kćerkin pogled.

Ona nije ništa odgovarala na to.

Prvih dana nakon nesreće, Aliče je živjela kao u snu. Prolazili su sati i dani, a ona je ostajala ležati u krevetu, spuštenih kapaka: ispod te kožnene opne obavljala je najiscrpljujući posao u svom životu. Otvarala je ladice uspomena, jednu po jednu, preturala je po njima bez oklijevanja, trebalo je to uraditi odmah, odmah odlučiti šta će zadržati, a šta ne, šta može podnijeti, a šta ne. Nestao je put na more od prošle sedmice, nestao je i pokret kojim je Matilde popravljala kosu šnalom na način koji je Aliče toliko voljela i koji nikada nije naučila da imitira.

Mogla je zadržati samo statična sjećanja. Matilde kako sjedi i radi zadaću u fotelji u dnevnoj sobi koju više niko nije koristio. Kako spava na plaži dok gori logorska vatra. Izgrizeni kraj olovke. Slike koje je mogla vizualizovati na distanci s koje se gleda umjetnička slika. Ti polaroidi joj se ne bi približili, ne bi je povrijedili, ne bi je grdili što je preživjela.

Majka se, međutim, stalno prisjećala toga. Rekonstruisala je događaje, prisjećala se njenog

načina kretanja i govora tako da bi odjednom Matilde ponovo bila tu, stajala bi nasred dnevne sobe i recitovala pjesme koje je naučila u školi, ili bi sjedila na svom mjestu za trpezarijskim stolom, pored Aliče i ispred njihove majke, savršeno stvorenje bi ponovo izronilo iz mora kako bi ih spriječilo da je zaborave. Predmeti u njenoj sobi kao da traže od svakoga ko uđe da učestvuje u farsu, da se pretvara s njima da će se Matilde uskoro vratiti, kao da se ništa nije dogodilo, da će pisati u otvorene sveske na stolu, da će počesljati kosu četkom postavljenom na noćnom ormariću, da će se ušuškati ispod zelenog pokrivača. „Još sam tu”, kao da kaže Matilde, stvorivši se pored njih. „Nisam stvarno otišla.”

Bol je bila neočekivana, narandžasti nalet koji joj je prošao kroz mozak i zamalo je natjerao da vrisne. Ali nije vrisnula, još uvijek je bila u Matildinoj sobi, gdje se ne vrišti i ne pravi se buka. Njene oči susrele su se sa očima njene sestre, koja je zurila u nju iz rama. „Uvijek ti”, pomislila bi gledajući je kako se smiješi iznad kamina.

Sjela je na zemlju, podigla stopalo i vidjela komadić plavog stakla zaboden u nježno meso pete.

Izvadila ga je. Krv je tekla polako, isflekaši bijeli tepih. Pazeći da ne napravi buku, Aliče ga je zgrabila za rub i povukla ispod kreveta sve dok mrlja nije bila sakrivena.

„Evo ti. Sada možeš popraviti vazuu.”

„Pronašla si ga.”

„Da”

„Hvala bogu. Znaš koliko mi je to važno.”